

---

**ЯКОВЛЕВА Ю.С.,**  
аспірантка, Мелітопольський  
педагогічний університет  
імені Б. Хмельницького

## СУТНІСТЬ ДОСВІДУ ХУДОЖНЬОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ГЕРМЕНЕВТИЧНОГО ПІДХОДУ

*У статті розкривається сутність феномену досвіду художньої інтерпретації у контексті герменевтичного підходу. В роботі обґрунтовується необхідність формування досвіду художньої інтерпретації у контексті герменевтичного підходу, як одного з ефективних підходів навчання школярів різним видам музичного мистецтва.*

**Ключові слова:** герменевтика, інтерпретація, герменевтичний підхід, розуміння, досвід, художня інтерпретація, досвід художньої інтерпретації.

*В статье раскрывается сущность феномена опыта художественной интерпретации в контексте герменевтического подхода. В работе обосновывается необходимость формирования опыта художественной интерпретации в контексте герменевтического подхода, как одного из эффективных подходов обучения школьников различным видам музыкального искусства.*

**Ключевые слова:** герменевтика, интерпретация, герменевтический подход, понимание, опыт, художественная интерпретация, опыт художественной интерпретации.

*The article deals with the essence of the phenomenon of artistic interpretation in the context of the hermeneutic approach. In this paper the necessity of forming the experience of artistic interpretation in the context of the hermeneutic approach as one of the most effective approaches to teaching students the different types of music.*

**Key words:** hermeneutics, interpretation, hermeneutic approach, understanding, experience, artistic interpretation, the experience of artistic interpretation.

**П**остановка проблеми у загальному вигляді. Одним із стратегічних завдань освіти України є гуманізація й гуманітаризація, які реалізують головну мету шкільної освіти, у якій розвиток художньо-естетичної культури дитини, її духовного і особистісного потенціалу є провідним напрямком. Це пояснюється переорієнтацією соціокультурних процесів, що значно позбавляє людину можливості сприймати, розуміти й інтерпретувати особливий за своєю природою світ мистецтва, зокрема музичного, яке сприяє виявленню індивідуальних здібностей, задоволенню різнобічних естетичних потреб та інтересів.

Необхідність трансформації людиноцентрированої парадигми у педагогічну реальність шкільної освіти виникає з низки причин, але однією з головних є новий тип мислення, що виник унаслідок змін умов діяльності.

Ми вважаємо, що в умовах сьогодення, сучасному фахівцю необхідні такі освітні знання у яких творча самоідентифікація людини виходить за межі когніцій та переорієнтовує їх на соціально-творчу діяльність особистості. У такому контексті виникли суперечності між соціокультурними потребами розгортання внутрішнього світу людини і наявних в шкільній практиці педагогічних засобів, у яких недостатньо реалізуються важливі цивілізаційні питання збереження якості людини. Одним з напрямів вирішення означеної суперечності є формування особистості здатної безперервно вдосконалювати свої знання, професійні навички, вільно орієнтуватися у світі, саморозвиватися і самостійно приймати правильні, морально-відповідальні рішення в умовах мінливого світу. Проте для того щоб учні застосовували на практиці здобуті знання, вміння та навички в загальноосвітній школі необхідно в них сформувати досвід художньої інтерпретації на уроках музичного мистецтва. Такі завдання вимагають розробки змісту шкільної

освіти і механізмів її реалізації, здатних враховувати включеність у процес навчання особистого досвіду учня, як у вигляді емоційно-ціннісних відносин, так і ціннісно-орієнтаційної діяльності.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.** У науковій рефлексії сутність поняття герменевтики та герменевтичного підходу розглядали такі вчені як М. Бахтін (1979), Ф. Шлейєрмахер (1984), Г. Гадамер (1991), В. Малахов (1991), С. Кошарний (1992), П. Рікер (1995), А. Роджеро (1999), О. Фальов (2000), В. Суслов (2001), Н. Колотилова (2001), В. Бачинін (2002), Ю. Сандулов (2002), Я. Пононаренко (2006), Ю. Лотман (2009). Її зміст аспектно розкрито такими авторами як С. Кримський (1965), О. Лой (1985), А. Ішмуратов (1987), А. Ракитов (1988), А. Єрмоленко (1999), В. Дільтей, (2001) Є. Причепій (2004).

**Формулювання цілей статті.** розкрити сутність феномену досвіду художньої інтерпретації у контексті герменевтичного підходу.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Інтерпретація у контексті герменевтики є однією з визначених понять, що базується ще на античних (у Аристотеля) вченнях про тлумачення, збагатившись логіко-граматичними та філософсько-правовими досягненнями середньовіччя, отримавши новий імпульс для розвитку завдяки формуванню нових мовних систем Нового часу, як симбіоз соціокультурного та теоретико-правового феноменів.

Останнім часом особливої уваги у філософії, психології, етнології, педагогіці та інших науках приділяється герменевтиці. Герменевтика (від грец. *ἑρμηνεύειν* – тлумачити) – у первісному значенні – напрям наукової діяльності, пов'язаний з дослідженням, поясненням, тлумаченням філологічних, а також філософських, історичних і релігійних текстів [10, с. 168]. Герменевтика є допоміжною дисципліною тих

гуманітарних (і насамперед історичних) наук, які займаються писемними пам'ятками (історії літератури, історії філософії, історії релігієзнавства, мовознавства та ін.). У XX ст. набуває ширшого значення як метод, теорія чи філософія будь-якої інтерпретації.

Формування феномену герменевтичної інтерпретації є поступально-логічним, об'єктивовано-історичним процесом, який відобразив інтерпретацію та диференціацію цілих пластів знання та практики.

Інтерес до герменевтики як системи інтерпретацій справжнього змісту Євангелія прослідковується вже в працях Аврелія Августина, а пізніше протестантська теологія розробляла герменевтику як мистецтво тлумачення Нового Завіту [4, с. 87]. Подібно до того, як старогрецькі філософи прагнули побачити філософську істину міфів, християнські теологи розвивали мистецтво тлумачення Біблії для маніфестації релігійних істин. Ця релігійно-догматична або теологічна форма герменевтики, знайшла своє вираження у філософії схоластики та у жанрі коментарів [8, с. 100].

В епоху відродження герменевтика стала широко затребувана передусім, як мистецтво перекладу античних текстів і культурних шедеврів на мови сучасніших культур. Герменевтика у широкому значенні слова забезпечує спадкоємність культури, зокрема надає можливість перенести центр тяжіння з мистецтва інтерпретації на вивчення її можливостей.

Г. Гадамер (1991) вважав основою герменевтичного тлумачення – життєвий досвід, обумовлений часом. Він вважав, що вихідні передумови феноменології кореняться не в “Даності” об'єкта, а в практичному життєвому досвіді, який завжди обумовлений часом та історією [4, с. 137].

Ф. Шлейєрмахер (2004) визначив герменевтику, як вчення про взаємозв'язок правил розуміння.

З того часу герменевтика отримала визнання у різних сферах науки: філо-

логії, політиці, філософії, математиці, естетиці та мистецтвознавстві. Важливе значення у лексемах герменевтичного підходу набувають “розуміння” та “інтерпретація” (Г. Гадамер (1991), П. Рікер (2002) та ін.). Проблеми інтерпретації і розуміння тісно пов'язані з аналізом мислення, знань, мови, комунікації тощо. Розуміння – розкриття смислу, вкладеного у твір його автором, а інтерпретування – відкриттям суб'єктом авторського задуму. На відміну від теорії мовних ігор, герменевтика пройшла чималий шлях: від технічної дисципліни біблійної екзегетики, через теоретичні побудови Ф. Шлейєрмахера та В. Дільтея до феноменологічної герменевтики. Саме цей рівень герменевтики увібрав у себе результати поступу тривалої традиції. Саме на цьому рівні герменевтика стала остаточно самосвідомою. Феноменологічна герменевтика задала новий горизонт, який дав можливість глибше зрозуміти культуру у її взаємодії разом із поверненням поняття досвіду. Відповідно, будь-яке розуміння, зокрема теоретико-наукове пояснення, являється інтерпретацією, яка безпосередньо стосується герменевтиці у вигляді практики тлумачення. Інтерпретація породжується не лише у процесі діалогу читача й автора, який здійснюється через текст, а й передбачає створення спільної істини, позиції, яка відрізняється від кожного із учасників.

Висвітлення різних сторін проблеми інтерпретації та розуміння як факторів розвитку культури і як методів гуманітарного пізнання можна знайти в роботах таких філософів, як М. Бахтін (2009), Ю. Лотман (2009) та ін.

На історико-філософському рівні проблему інтерпретації подано в доробку таких українських авторів, як С.О. Кошарний, А.Н. Роджеро та ін.

Центральне поняття філософії розуміння герменевтики – метод інтерпретації, який розроблено в працях М. Хайдеггера, Г. Гадамера, В. Діль-

тея., Ф. Ніцше, П. Рікера та ін. Цей метод набув значного поширення останнім часом.

Зокрема, метод інтерпретації застосовують у сучасному літературознавстві та пов'язується з такими напрямками наукових досліджень, як психоаналітична критика, марксизм, екзистенціалізм, нова критика, лінгвопоетика. Спільним для них є єдина основа – герменевтична теорія інтерпретації.

Серед численних проблем герменевтики є одна, яка займає особливе становище в сфері гуманітарного пізнання – проблема зв'язку герменевтики з естетикою і мистецтвознавством. У будь-якому виді мистецтва використовуються чуттєво-сприймані засоби: звуки музики, фарби в картині, камінь в скульптурі, також через їх сприйняття розкривається духовний зміст твору та його осмислення. Інтерпретація сприйнятого носить оцінний характер і залежить від суб'єкта сприйняття. Таким чином, будь-які естетичні явища носять двоїстий характер, а саме суб'єктно-об'єктний.

Поняття інтерпретації в умовах сьогодення вже зробило перехід на рівень теоретико-пізнавальної категорії і означає вже не просто одну з операцій, а виступає інваріантом мислєдїяльностї, піднімаючи до міждисциплінарного рівня і виявляючи свої інтеграційні можливості.

На нашу думку, інтерпретація є здатністю досить розвиненої особистості. Як психологічне утворення – вона являє собою складну міжфункціональну особистісну систему.

Герменевтика є цінним джерелом сучасної методології, яке ґрунтується на розумінні особливої ролі мови у процесі інтерпретації музичних явищ. Ще з часів середньовіччя, античності, Давньої Греції починає зароджуватися художня інтерпретація, як один із способів творчого вияву людини.

В нашому дослідженні ми будемо розглядати герменевтичний підхід через метод художньої інтерпретації, як

один із модусів людської екзистенції.

Інтерпретація музичного тексту є складною суперечливою єдністю процесів сприймання, аналізу, внутрішнього діалогу та інтенціональної спрямованості на з'ясування задуму автора, що забезпечується існуванням певних особистісних передумов успішності інтерпретації музичного тексту.

Інтерпретація особистістю специфіки художнього тексту не замикається сама на собі, натомість вона впливає на індивідуальну свідомість людини, її внутрішній світ; при повторному сприйманні твору у суб'єкта актуалізується потреба його інтерпретувати (реінтерпретація).

Завдяки герменевтичному підходу суспільство та культура стає впорядкованим, інтегрованим і гармонійним людським простором. Герменевтичний підхід дав можливість рухатись від минулого до сьогодення дозволило створити нові шедеври, які стають зразками для майбутнього, засадами майбутніх культурних традицій. Герменевтичний підхід як науковий методологічний орієнтир у рамках сучасної філософської думки є предметом дослідження багатьох наук.

На філософському рівні герменевтичний підхід розглядався в межах духовно-практичного ставлення людини до світу такими вченими, як С. Кримський (1965), О. Лой (1985) та ін. Дослідження в галузі комунікативної та практичної філософії і теорії дискурсу проводять А.Т. Ішмуратов (1987), А.М. Єрмоленко (1999), Н.О. Колотилова (2001) та ін.

Герменевтичний підхід допоможе особистості більш ефективно тлумачити та *розуміти* змістовну сутність музичного мистецтва. Згодом у особистості сформується досвід художньої інтерпретації, як елемент розуміння.

Досвід – це знання та навички, які людина набуває в процесі соціалізації. До нього також належать уміння, звички, цінності, соціальні установки тощо [3, с. 620].

Досвід художньої інтерпретації пе-

редбачає, перш за все, наявність особистісного інформаційного фонду, який включає: художньо-теоретичні, художньо-історичні, художньо-критичні знання, набір *зорових, слухових*, мовленнєво-рухових, моторних умінь мовленнєвої діяльності. Досвід художньої інтерпретації виступає як засіб матеріалізації досвіду людства в художньо-образній формі і є дієвим фактором багатогранного та цілісного розвитку індивіда. Але вміння особистості знаходити й привласнювати необхідний їй суспільний досвід, що втілений у різних видах мистецтва, неможливо без формування досвіду художньої інтерпретації.

Виходячи з вище наведеного, можна сказати, що формування досвіду художньої інтерпретації у особистості необхідно перш за все створити суб'єкт-об'єктні відносини, тобто діалогічну взаємодію з автором та його твором, зокрема музичним, що й виявляє педагогічну сутність цього феномену.

На нашу думку досвід художньої інтерпретації можна визначити як сукупність психологічних новоутворень у індивіда, які актуалізують потребу у розумінні, тлумаченні та в практичному використанню засвоєних знань, умінь та навичок в галузі музичного мистецтва.

**Висновки.** Звідси можна зробити висновки, що потреба в спілкуванні з мистецькими творами, здатність насолоджуватись ними охоплює і наявність у суб'єкта розвинених почуттів, які дозволяють з усією глибиною та го-

строю переживань відгукуватись на художнє явище, а також відповідний рівень художньої освіти, художньої вихованості. Досвід художньої інтерпретації, що набувається особистістю у процесі музичної діяльності, лежить в основі *досвіду* художньо-практичної *музичної* творчості. У процесі такої діяльності активізуються пізнавальний інтерес у учнів, розвивається критичне мислення, збагачується уява, а це позначається на характері естетичних орієнтацій, потреб, художніх інтересів, естетичних ідеалів.

Отже, розуміння характеристики досвіду художньої інтерпретації музичних творів у підлітків у контексті герменевтичного підходу, дозволяє зрозуміти учням складноорганізовану систему і інтеграційну природу музичного мистецтва. В основі феномену досвіду художньої інтерпретації лежать наступні процеси: розуміння, пізнавальний інтерес, інтенціональна спрямованість, когнітивні і лінгвістичні аспекти, вербальні та невербальні комунікації, тлумачення, сприймання цілісності художніх явищ, художніх інтересів, естетичних ідеалів, аналіз змісту та форму творів, розкривається критичне мислення, збагачується уява.

Подальше вивчення досвіду художньої інтерпретації виявляє екстраполяцію змісту уроку музичного мистецтва у контекст герменевтичного підходу, що *визначає* подальше вивчення дослідниками феномену досвіду художньої інтерпретації у контексті герменевтичного підходу.

## ЛИТЕРАТУРА:

1. Бачинин В.А. История западной социологии: [учебник] / В.А. Бачинин, Ю.А. Сандулов. – СПб.: Изд-во "Лань", 2002. – 384 с. – (Мир культуры, истории и философии).
2. Богин Г.И. Филологическая герменевтика / Г.И. Богин. – Калинин: Изд-во КГУ, 1982. – 86 с.
3. Варій М.Й. Загальна психологія: [навчальний посібник] / М.Й. Варій. / [2-ге видан., випр. і доп.] – К.: "Центр учбової літератури", 2007. – 968 с.

4. Гадамер Г.-Г. *Эстетика и герменевтика: актуальность прекрасного* / Г.Г. Гадамер. – М.: Искусство, 1991. – С. 126-146.
5. Коваленко А.Б. *Психологія розуміння* / А.Б. Коваленко – К.: Геопринт, 1999. – 184 с.
6. Лой А.Н. *Проблема интерсубъективности в современной философской герменевтике. Герменевтика: история и современность: [критические очерки]* / А.Н. Лой. – М.: Мысль, 1985. – 303 с.
7. Пономаренко Я.Г. *Особистісні детермінанти інтерпретації молодшими школярами музичного тексту: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. псих. наук: спец. 19.00.07 "педагогічна та вікова психологія"* / Я.Г. Пономаренко. – Київ, 2006. – 18 с.
8. Причепій Є.М. *Філософія: [підручник]* /Є.М. Причепій, А.М. Черній, Л.А. Чекаль. – [2 вид., випр.] – К.: Академвидав, 2007. – 592 с.
9. Роттердамский Є. *Оружие христианского воина: философские произведения.* /Є.М. Роттердамский. – Сердце, 1992. – С.100.
10. Херрманн Ф.-В. фон. *Понятие феноменологии у Хайдеггера и Гуссерля* / Ф.-В. фон Херрманн.; пер. с нем. И.Н. Инишева. – Мн.: Пропилеи, 2000. – 192 с.
11. Шлейермахер Ф. *Герменевтика: [науч. ред. Н.О. Гучинская]* / Ф. Шлейермахер.; пер. с нем. А.Л. Вольского. – СПб.: Европейский дом, 2004. – 242 с.